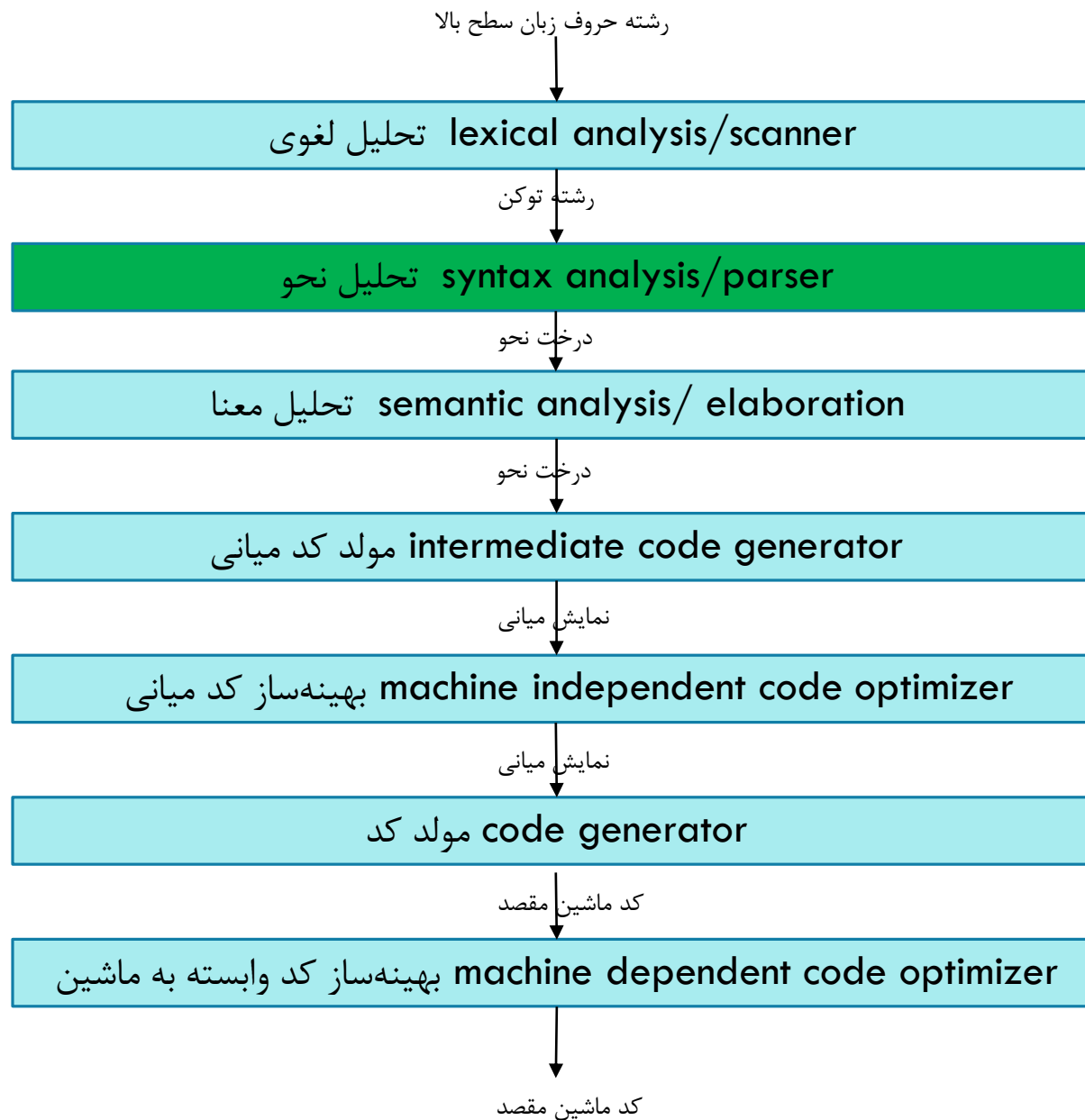

کامپیایدر
تجزیه گر
تجزیه بالابه پائین
بازگشت چپ، جدول پیش بین، چچ (۱)

محسن هوشمند
دانشکده تکنولوژی اطلاعات و علم رایانه
دانشگاه تحصیلات تکمیلی علوم پایه زنجان

مقدمه

مرحله دوم در پیشا

کار با نتیجه حاصل از پویشگر

هر واژه با دسته نحوی

اشتقاق ساختار نحوی برنامه

اهمیت سرعت

نیاز

- سازوکار صوری جهت مشخص سازی جمله معتبر
- روش سیستماتیک معین کردن عضویت در زبان

تجزیه نزول بازگشتی - مثال ۱

$S \rightarrow \text{if } E \text{ then } S \text{ else } S$

$S \rightarrow \text{begin } S L$

$S \rightarrow \text{print } E$

$L \rightarrow \text{end}$

$L \rightarrow ; S L$

$E \rightarrow \text{num} = \text{num}$

امکان تجزیه راحت بعضی از دستورها با استفاده از الگوریتمی با نام «نزول-بازگشتی»
تبدیل هر تولید دستور به یک «بند» از تابعی بازگشتی

مثال -

- تجزیه گر نزول-بازگشتی جهت دستور روبرو
- «یک» تابع به ازای هر متغیر
  - «یک» بند به ازای هر قانون تولید

نیاز به تعریف مناسب توابع خطا و گرفتن تکه

مثال محاسبه کلی مجموعه آغاز و پیرو و متغیرهای پوچ پذیر

چگونگی محاسبه مجموعه آغاز

۱- اگر x حرف الفباء، آن گاه $\{x\} = First(x)$

۲- اگر $\epsilon \rightarrow x$ جزو قواعد تولید، آن گاه افزودن ϵ به مجموعه آغاز

۳- اگر $X \rightarrow Y_1 Y_2 Y_3 \dots Y_n$ جزو قواعد تولید،

الف- $First(X) = First(Y_1)$

ب- اگر $\epsilon \in First(Y_1)$ ، آن گاه $First(X) = \{First(Y_1) - \epsilon\} \cup \{First(Y_2)\}$

ج- اگر به ازای i تا n ، $\epsilon \in First(Y_i)$ ، آن گاه $First(Y_{i+1}) \in First(X)$

د- اگر به ازای تمامی Y_i ها و $i = 1:n$ داشته باشیم $\epsilon \in First(Y_i)$ ، آن گاه $\epsilon \in First(X)$

$Z \rightarrow d$
 $Z \rightarrow X Y Z$
 $Y \rightarrow \epsilon$
 $Y \rightarrow c$
 $X \rightarrow Y$
 $X \rightarrow a$

پیرو	آغاز	
acd	a, c, ϵ	X
acd	c, ϵ	Y
	acd	Z

چگونگی محاسبه مجموعه پیرو

۱- پیرو متغیر شروع $\$, \{ \$ \} = Follow(S)$

۲- اگر $A \rightarrow mBn$ ، آن گاه $\{ \epsilon \} - First(n) = Follow(B)$

۳- اگر $A \rightarrow mB$ ، آن گاه $Follow(B)$ دارای $Follow(A)$ است.

۴- اگر $A \rightarrow mBn$ و $\epsilon \in First(n)$ ، آن گاه

• $Follow(B)$ شامل $\{ \epsilon \} - First(n) \cup Follow(A)$

ایجاد تجزیه گر پیش بین

تابع تجزیه برای هر متغیر X

- دارای بندی به ازای هر تولید X
- انتخاب بند درست به ازای تکه بعدی ورودی T
- در صورت انتخاب تولید درست به ازای زوج (X,T) ، آن گاه امکان نوشتن تجزیه گر نزول-بازگشتی راه حل؟

▪ قراردادن اطلاعات در جدولی دوبعدی

▪ جدول تجزیه پیش بین

▪ مدخل ها دارای قوانین تولید

▪ اندیس ها متغیرها و پایانه ها

▪ چگونگی ساخت:

▪ قرارگیری قانون تولید $\gamma \rightarrow X$ در ردیف X و ستون T که T عضوی از آغاز γ

▪ در صورتی که γ پوچ پذیر، قرارگیری در ردیف X و ستون T که T عضوی از پیرو X

مثال - تولید جدول پیش بین

$Z \rightarrow d$
 $Z \rightarrow XYZ$
 $Y \rightarrow \epsilon$
 $Y \rightarrow c$
 $X \rightarrow Y$
 $X \rightarrow a$

پيرو	آغاز	
acd	a,c ϵ	X
acd	c, ϵ	Y
	acd	Z

	a	c	d
X	$X \rightarrow a$ $X \rightarrow Y$	$X \rightarrow Y$	$X \rightarrow Y$
Y	$Y \rightarrow \epsilon$	$Y \rightarrow \epsilon$ $Y \rightarrow c$	$Y \rightarrow \epsilon$
Z	$Z \rightarrow XYZ$	$Z \rightarrow XYZ$	$Z \rightarrow d$ $Z \rightarrow XYZ$

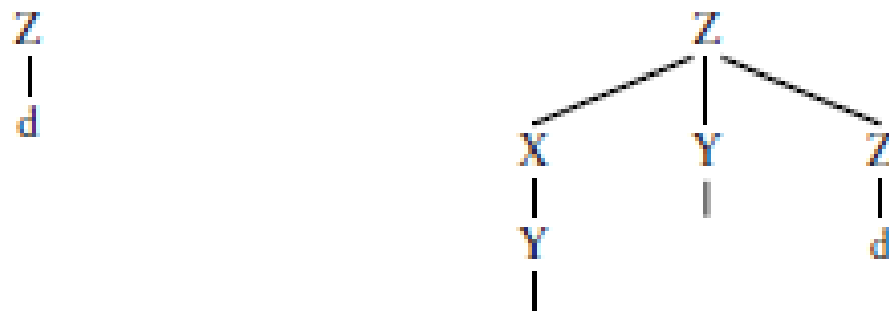
- چگونگی ساخت:
- قرارگیری قانون تولید $X \rightarrow \gamma$ در ردیف X و ستون T که T عضوی از آغاز γ
- در صورتی که γ بوج پذیر، قرارگیری در ردیف X و ستون T که T عضوی از پیرو X

مثال - تولید جدول پیش بین

دستور دارای ابهام

دستور مبهم همیشه منجر به چند قانون در یک مدخل

- $Z \rightarrow d$
- $Z \rightarrow XYZ$
- $Y \rightarrow \epsilon$
- $Y \rightarrow c$
- $X \rightarrow Y$
- $X \rightarrow a$

	a	c	d
X	$X \rightarrow a$ $X \rightarrow Y$	$X \rightarrow Y$	$X \rightarrow Y$
Y	$Y \rightarrow \epsilon$	$Y \rightarrow \epsilon$ $Y \rightarrow c$	$Y \rightarrow \epsilon$
Z	$Z \rightarrow XYZ$	$Z \rightarrow XYZ$	$Z \rightarrow d$ $Z \rightarrow XYZ$

نزول-بازگشتی و جدول

دستور مبهم همیشه منجر به چند قانون در یک مدخل

نیاز به یافتن دستور غیرمبهم

جدول با مدخل‌های حداکثر یک عضوی

▪ چچ(۱)

▪ تجزیه از چپ به راست، اشتقاق چپ‌ترین، جلوبینی یک-علامت

امکان تعمیم مفهوم مجموعه‌های آغاز توضیح‌دهنده k تکه رشته

▪ چچ(k)

▪ استفاده کم - چرا؟

▪ نیاز به جدول بزرگ (افزایش پیچیدگی)

تجزیہ پیش بین-مثال 0

سه تابع S() و A() و B()

S → A|B

A → aA|c

B → bB|d

Void S()

```
{  
  ▪ If (lookahead == 'a' || lookahead == 'c')  
    ▪ A()  
  ▪ elseif (lookahead == 'b' || lookahead == 'd')  
    ▪ B()  
  ▪ Else  
    ▪ Print<< "error"  
}
```

Void A()

```
{  
  ▪ If (lookahead == 'a')  
    ▪ {match('a'); A();}  
  ▪ elseif (lookahead == 'c')  
    ▪ Match(ε);  
  ▪ Else  
    ▪ Print<< "error"  
}
```

Void B()

```
{  
  ▪ If (lookahead == 'b')  
    ▪ {match('b'); B();}  
  ▪ elseif (lookahead == 'd')  
    ▪ Match('d');  
  ▪ Else  
    ▪ Print<< "error"  
}
```

تجزیه بالابه پائین - مثال

$$0 S \rightarrow E \$$$

$$1 E \rightarrow E + T$$

$$2 E \rightarrow E - T$$

$$3 E \rightarrow T$$

$$4 T \rightarrow T * F$$

$$5 T \rightarrow T / F$$

$$6 T \rightarrow F$$

$$7 F \rightarrow (E)$$

$$8 F \rightarrow num$$

$$9 F \rightarrow id$$

شماره قانون اجرائی	صورت جمله‌ای	ورودی
-	E	$\uparrow x - 2 \times y$
۱	E + T	$\uparrow x - 2 \times y$
۳	T + T	$\uparrow x - 2 \times y$
۶	F + T	$\uparrow x - 2 \times y$
۹	id + T	$\uparrow x - 2 \times y$
→	id + T	$x \uparrow - 2 \times y$

مثال: $x - 2 \times y$

شروع از متغیر Expr

↑ نمایش‌گر محل تجزیه‌گر

▪ جهت پیشبرد یافتن اشتقاق

▪ پس‌روی در صورت نیاز

→ نمایش‌گر پیش‌روی اشاره‌گر

← نمایش‌گر پس‌روی

اشتقاق چپ‌ترین متغیر گسترش‌نیافته

اولین اشتباه: انتخاب قاعده ۱

تجزیه بالا به پائین - مثال - ادامه

$$0 S \rightarrow E \$$$

$$1 E \rightarrow E + T$$

$$2 E \rightarrow E - T$$

$$3 E \rightarrow T$$

$$4 T \rightarrow T * F$$

$$5 T \rightarrow T / F$$

$$6 T \rightarrow F$$

$$7 F \rightarrow (E)$$

$$8 F \rightarrow num$$

$$9 F \rightarrow id$$

شماره قانون اجرایی	صورت جمله‌ای	ورودی
←	E	↑ $x - 2 \times y$
۲	E - T	↑ $x - 2 \times y$
۳	T - T	↑ $x - 2 \times y$
۶	F - T	↑ $x - 2 \times y$
۹	id - T	↑ $x - 2 \times y$
→	id - T	x ↑ $- 2 \times y$
→	id - T	$x -$ ↑ $2 \times y$

تجزیه بالا به پایین - مثال - ا/د/مه

$$0 S \rightarrow E \$$$

$$1 E \rightarrow E + T$$

$$2 E \rightarrow E - T$$

$$3 E \rightarrow T$$

$$4 T \rightarrow T * F$$

$$5 T \rightarrow T / F$$

$$6 T \rightarrow F$$

$$7 F \rightarrow (E)$$

$$8 F \rightarrow num$$

$$9 F \rightarrow id$$

شماره قانون اجرائی	صورت جمله‌ای	ورودی
۶	id - F	$x - \uparrow 2 \times y$
۸	id - num	$x - \uparrow 2 \times y$
→	id - num	$x - 2 \uparrow \times y$

تجزیه بالا به پائین - مثال - ادامه

$$0 S \rightarrow E \$$$

$$1 E \rightarrow E + T$$

$$2 E \rightarrow E - T$$

$$3 E \rightarrow T$$

$$4 T \rightarrow T * F$$

$$5 T \rightarrow T / F$$

$$6 T \rightarrow F$$

$$7 F \rightarrow (E)$$

$$8 F \rightarrow num$$

$$9 F \rightarrow id$$

شماره قانون اجرائی	صورت جمله‌ای	ورودی
←	id - T	$x - \uparrow 2 \times y$
۴	id - T×F	$x - \uparrow 2 \times y$
۶	id - F×F	$x - \uparrow 2 \times y$
۸	id - num ×F	$x - \uparrow 2 \times y$
→	id - num ×F	$x - 2 \uparrow \times y$
→	id - num ×F	$x - 2 \times \uparrow y$
۸	id - num×id	$x - 2 \times \uparrow y$
→	id - num× id	$x - 2 \times y \uparrow$

دوباره موضوع ابهام

به دنبال تولید تجزیه گر پیش بین جهت دستور روبرو

$$0 S \rightarrow E \$$$

$$1 E \rightarrow E + T$$

$$2 E \rightarrow E - T$$

$$3 E \rightarrow T$$

$$4 T \rightarrow T * F$$

$$5 T \rightarrow T / F$$

$$6 T \rightarrow F$$

$$7 F \rightarrow (E)$$

$$8 F \rightarrow num$$

$$9 F \rightarrow id$$

دوباره موضوع ابهام

$$0 S \rightarrow E \$$$

$$1 E \rightarrow E + T$$

$$2 E \rightarrow E - T$$

$$3 E \rightarrow T$$

$$4 T \rightarrow T * F$$

$$5 T \rightarrow T / F$$

$$6 T \rightarrow F$$

$$7 F \rightarrow (E)$$

$$8 F \rightarrow num$$

$$9 F \rightarrow id$$

به دنبال تولید تجزیه گر پیش بین جهت دستور روبرو

$E \rightarrow T$ و $E \rightarrow E + T$ مسئله ساز تجزیه چچ (۱)

▪ آغاز T و E یکسان

▪ دلیل؟

بازگشت چپ

▪ متغیر سمت چپ قاعده باز اولین متغیر در سمت راست قاعده باشد

دستور با بازگشت چپ چچ (۱) نیست

بازگشت چپ

بازنویسی دستورات تاثیر قوی بر تعداد پس روی

شماره قانون اجرائی	صورت جمله‌ای	ورودی
0	E	$\uparrow x - 2 \times y$
۱	$E + T$	$\uparrow x - 2 \times y$
۱	$E + T + T$	$\uparrow x - 2 \times y$
۱	$E + T + T + \dots$	$\uparrow x - 2 \times y$
۱	$E + T + T + \dots$	$\uparrow x - 2 \times y$
۱	...	$\uparrow x - 2 \times y$

مشکل: ترکیب تبپ و بازگشت چپ

قاعده تولید بازگشت چپ: قاعده تولیدی که اولین علامت سمت راست جاگذاری با علامت سمت چپ یکی باشد

$$A \rightarrow A\alpha$$

یا علامت سمت چپ در سمت راست تکرار شود و تمام علامت‌های قبل آن به تهی منتهی شوند

بازگشت چپ

قاعده تولید بازگشت چپ:

- قاعده تولیدی که اولین علامت سمت راست جاگذاری با علامت سمت چپ یکی باشد

$$A \rightarrow A\alpha$$

- یا علامت سمت چپ در سمت راست تکرار شود و تمام علامت‌های قبل آن به تهی منتهی شوند

بازگشت چپ موجب تولید پایان‌ناپذیر در ت‌ب‌پ

- اجازه به تولید و بسط نامتناهی درخت بدون تولید حرف الفباء
- اجرای پس‌روی صرفاً با عدم انطباق حرف پایانی و حرف کنونی ورودی رشته
- عدم امکان بازگشت تجزیه‌گر از بسط حاصل از بازگشت چپ

حذف بازگشت چپ

با تبدیل دستور

▪ جهت جلوگیری از حلقه بی‌نهایت

$$\begin{array}{l} fee \rightarrow fee \alpha \\ | \quad \beta \end{array} \quad \begin{array}{l} fee \rightarrow \beta fie \\ fie \rightarrow \alpha fie \\ | \quad \epsilon \end{array}$$

تعریف متغیر جدید و تثبیت بازگشت به آن

$$\begin{array}{l} E \rightarrow E + T \\ | E - T \\ | T \end{array} \quad \rightarrow \quad \begin{array}{l} E \rightarrow TE' \\ E' \rightarrow +TE' \\ | -TE' \\ | \epsilon \end{array}$$
$$\begin{array}{l} T \rightarrow T * F \\ | T / F \\ | F \end{array} \quad \rightarrow \quad \begin{array}{l} T \rightarrow FT' \\ T' \rightarrow \times FT' \\ | \div FT' \\ | \epsilon \end{array}$$

حذف بازگشت چپ - مثال

$$S \rightarrow E \$$$

$$E \rightarrow E + T$$

$$E \rightarrow E - T$$

$$E \rightarrow T$$

$$T \rightarrow T * F$$

$$T \rightarrow T / F$$

$$T \rightarrow F$$

$$F \rightarrow id$$

$$F \rightarrow num$$

$$F \rightarrow (E)$$

$$S \rightarrow E \$$$

$$E \rightarrow T E'$$

$$E' \rightarrow + T E'$$

$$E' \rightarrow - T E'$$

$$E' \rightarrow \epsilon$$

$$T \rightarrow F T'$$

$$T' \rightarrow * F T'$$

$$T' \rightarrow / F T'$$

$$T' \rightarrow \epsilon$$

$$F \rightarrow id$$

$$F \rightarrow num$$

$$F \rightarrow (E)$$

توضیح مجموعه یکسانی از قواعد

استفاده از بازگشت راست

حذف بازگشت چپ - مثال

تولید مقادیر آغاز و پیرو و پوچ

پیرو	آغاز	
\$	id num (	S
\$)	id num (	E
\$)	+ - ε	E'
+ - \$)	id num (	T
+ - \$)	*/ε	T'
*/+ - \$)	id num (	F

تولید جدول پیش‌بین

$$S \rightarrow E \$$$

$$E \rightarrow T E'$$

$$E' \rightarrow + T E'$$

$$E' \rightarrow - T E'$$

$$E' \rightarrow \epsilon$$

$$T \rightarrow F T'$$

$$T' \rightarrow * F T'$$

$$T' \rightarrow / F T'$$

$$T' \rightarrow \epsilon$$

$$F \rightarrow id$$

$$F \rightarrow num$$

$$F \rightarrow (E)$$

	+	-	*	/	id	num	(	)	\$
S					$S \rightarrow E \$$	$S \rightarrow E \$$	$S \rightarrow E \$$		
E					$E \rightarrow T E'$	$E \rightarrow T E'$	$E \rightarrow T E'$		
E'	$E' \rightarrow + T E'$	$E' \rightarrow - T E'$						$E' \rightarrow \epsilon$	$E' \rightarrow \epsilon$
T					$T \rightarrow F T'$	$T \rightarrow F T'$	$T \rightarrow F T'$		
T'	$T' \rightarrow \epsilon$	$T' \rightarrow \epsilon$	$T' \rightarrow * F T'$	$T' \rightarrow / F T'$				$T' \rightarrow \epsilon$	$T' \rightarrow \epsilon$
F					$F \rightarrow id$	$F \rightarrow num$	$F \rightarrow (E)$		

	+	-	*	/	id	num	(	)	\$
S					$S \rightarrow E \$$	$S \rightarrow E \$$	$S \rightarrow E \$$		
E					$E \rightarrow T E'$	$E \rightarrow T E'$	$E \rightarrow T E'$		
E'	$E' \rightarrow + T E'$	$E' \rightarrow - T E'$						$E' \rightarrow \epsilon$	$E' \rightarrow \epsilon$
T					$T \rightarrow F T'$	$T \rightarrow F T'$	$T \rightarrow F T'$		
T'	$T' \rightarrow \epsilon$	$T' \rightarrow \epsilon$	$T' \rightarrow * F T'$	$T' \rightarrow / F T'$				$T' \rightarrow \epsilon$	$T' \rightarrow \epsilon$
F					$F \rightarrow id$	$F \rightarrow num$	$F \rightarrow (E)$		

0 $S \rightarrow E \$$

1 $E \rightarrow T E'$

2 $E' \rightarrow + T E'$

3 $E' \rightarrow - T E'$

4 $E' \rightarrow \epsilon$

5 $T \rightarrow F T'$

6 $T' \rightarrow * F T'$

7 $T' \rightarrow / F T'$

8 $T' \rightarrow \epsilon$

9 $F \rightarrow (E)$

10 $F \rightarrow num$

11 $F \rightarrow id$

شماره قانون اجرائی	صورت جمله‌ای	ورودی
0	$E \$$	$\uparrow x - 2 \times y \$$
1	$T E' \$$	$\uparrow x - 2 \times y \$$
5	$F T' E' \$$	$\uparrow x - 2 \times y \$$
11	$id T' E' \$$	$\uparrow x - 2 \times y \$$
→	$id T' E' \$$	$x \uparrow - 2 \times y \$$
8	$id E' \$$	$x \uparrow - 2 \times y \$$
3	$id - T E' \$$	$x \uparrow - 2 \times y \$$
→	$id - T E' \$$	$x - \uparrow 2 \times y \$$
5	$id - F T' E' \$$	$x - \uparrow 2 \times y \$$
10	$id - num T' E' \$$	$x - \uparrow 2 \times y \$$
→	$id - num T' E' \$$	$x - 2 \uparrow \times y \$$
6	$id - num \times F T' E' \$$	$x - 2 \uparrow \times y \$$
→	$id - num \times F T' E' \$$	$x - 2 \times \uparrow y \$$
11	$id - num \times id T' E' \$$	$x - 2 \times \uparrow y \$$
→	$id - num \times id T' E' \$$	$x - 2 \times y \uparrow \$$
8	$id - num \times id E' \$$	$x - 2 \times y \uparrow \$$
4	$id - num \times id \$$	$x - 2 \times y \uparrow \$$

حذف
بازگشت چپ
- مثال ادامه

شبه کد مربوط به دستور-مثال

0 $S \rightarrow E \$$

1 $E \rightarrow T E'$

2 $E' \rightarrow + T E'$

3 $E' \rightarrow - T E'$

4 $E' \rightarrow \epsilon$

5 $T \rightarrow F T'$

6 $T' \rightarrow * F T'$

7 $T' \rightarrow / F T'$

8 $T' \rightarrow \epsilon$

9 $F \rightarrow (E)$

10 $F \rightarrow num$

11 $F \rightarrow id$

```
void T(void) {switch (tok) {
    case ID:
    case NUM:
    case LPAREN: F(); Tprime(); break;
    default: error;
}}
void Tprime(void) {switch (tok) {
    case PLUS: break;
    case MINUS: break;
    case TIMES: eat(TIMES); F(); Tprime(); break;
    case DIVIDES: eat(DIVIDES); F(); Tprime(); break;
    case EOF: break;
    case RPAREN: break;
    default: error;
}}
```

تجزیه پیش بین غیربازگشتی

استفاده از پشته به جای استفاده مستقیم از دستور بازگشتی

بازتولید اشتقاق چپ ترین

حذف بازگشت چپ

قاعده کلی تر

$$A \rightarrow A\alpha_1 \mid A\alpha_2 \mid \cdots \mid A\alpha_m \mid \beta_1 \mid \beta_2 \mid \cdots \mid \beta_n$$

متغیری با چند رابطه بازگشت چپ

تبدیل به

$$\begin{aligned} A &\rightarrow \beta_1 A' \mid \beta_2 A' \mid \cdots \mid \beta_n A' \\ A' &\rightarrow \alpha_1 A' \mid \alpha_2 A' \mid \cdots \mid \alpha_m A' \mid \epsilon \end{aligned}$$

حذف بازگشت چپ

امکان رخداد بازگشت غیرمستقیم بازگشت چپ

$$\alpha \rightarrow \beta,$$

$$\beta \rightarrow \gamma,$$

$$\gamma \rightarrow \alpha\delta$$

$$\Rightarrow \alpha \rightarrow^* \alpha\delta$$

نیاز به رویه‌ای روشمند برای یافتن این‌گونه از بازگشت چپ

حذف بازگشت چپ

الگوریتمی پیش گیرانه

به دنبال یافتن بازگشت چپ نیست

تمامی قوانین را به نوعی عوض می کند

- تا دیگر قانون بازگشت چپ وجود نداشته باشد
- حذف تمامی قوانین بازگشت چپ مستقیم

$i = 1$

▪ اگر $A_1 \rightarrow A_l \alpha$ ، آن گاه $l > 1$

$i > 1$

▪ حذف تمامی قوانین دارای اندیس کوچکتر در سمت راست

▪ به ازای $k < i$ اگر $A_k \rightarrow A_l \alpha$ ، آن گاه $l > k$

arrange the non-terminals in some order

$A_1, A_2, \dots, A_n$

for $i \leftarrow 1$ to n

for $j \leftarrow 1$ to $i-1$

replace each production of the form

$A_i \rightarrow A_j \gamma$ with the productions

$A_i \rightarrow \delta_1 \gamma \mid \delta_2 \gamma \mid \dots \mid \delta_k \gamma,$

where $A_j \rightarrow \delta_1 \mid \delta_2 \mid \dots \mid \delta_k$

are all the current A_j productions.

eliminate any immediate left recursion on A_i

using the direct transformation

$$A_1 \rightarrow A_2 \alpha_1 \rightarrow \dots \rightarrow A_i \alpha_{i-1} \dots \alpha_2 \alpha_1$$

A_i لزوما افزایشی است

منابع

[بیرسبز]

[اژدرها]

[کوپر]

[فیشر]